

Onderzoek Nederland

NUMMER 244 20 NOVEMBER 2009

Broeikas

Het klimaat staat torenhoog op de politieke agenda, maar VROM draait de subsidiekraan voor de reductie van andere broeikasgassen dan CO₂ dicht. In het programma ROB (Reductie Overige Broeikasgassen) komt er in 2010 geen nieuwe subsidieronde. Aan belangstelling van bedrijven ontbreekt het niet; de subsidieronde 2009 van ROB (budget 750.000 euro) werd driemaal overtekend. Doel van ROB is het stimuleren van haalbaarheidsstudies en innovatieprojecten van bedrijven ter vermindering van de uitstoot van niet-CO₂ broeikasgassen. Nu de subsidieregeling van ROB stilvalt, rest er alleen de SBIR-activiteit, de Small Business Innovation Research. ROB heeft onlangs zijn eerste SBIR opengesteld, voor de reductie van methaan uit mestopslag (zie de oproep in ON243). Budget voor deze SBIR is een half miljoen. ROB zou in 2010 in ieder geval nog een tweede SBIR willen openstellen, voor de reductie van broeikasgassen uit koel-systemen. Maar het is nog onzeker of VROM daarvoor budget zal uittrekken.

Banken

Banken zouden aanjagers moeten zijn van innovatieve investeringen. Maar dan moet er wel wat veranderen in de financiële sector.

Pagina 2

Innovatiebeleid krijgt een kompas

Het kabinet wil meer focus en massa brengen in het innovatiebeleid. De sleutelgebieden en innovatieprogramma's die top down tot stand zijn gekomen zijn daarvoor te breed en te abstract.

De sleutelgebieden en innovatieprogramma's hebben veel draagvlak. Maar een innovatiebeleid met dergelijke brede thema's biedt weinig ruimte voor initiatieven van onderop. Het kabinet zoekt nu naar een middenweg die de mogelijkheid biedt om focus en massa aan te brengen in de te brede thema's, en die tegelijk de ruimte geeft aan bottom up initiatieven, die nu het risico lopen buiten de boot te vallen omdat ze niet passen binnen de grote thema's.

Over het geheel genomen is het innovatiebeleid te versnipperd en zijn er onvoldoende verbindingen tussen prioriteiten. De AWT wees daar al op in zijn advies 'Weloverwogen impulsen' en het Innovatieplatform in zijn KIA-foto 2009. Beide organisaties riepen de overheid op om de regie ter hand te nemen en via thematisch kennis- en innovatiebeleid meer focus en massa aan te brengen.

Om in de toekomst betere keuzes te maken, is het project Meerdere jaren Innovatie en Kennis Kompas (MIKK) gestart, als onderdeel van Nederland Ondernemend Innovatieland. Het MIKK moet de ingrediënten leveren voor een meer samenhangend thematisch kennis- en innovatiebeleid na 2011 en voor continuïteit in dit beleid.

MIKK gaat kennis- en innovatiethema's identificeren en combineren; thema's waarop Nederland grote economische en wetenschappelijke potentie heeft. Het kompas moet bovendien zichtbaar maken hoe deze kunnen bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Zo zullen de innovatie- en kennisprogramma's van de verschillende departementen beter op elkaar aangesloten worden. Bedrijven en kennisinstellingen kunnen het kompas gebruiken bij het maken van strategische afwegingen over hun R&D-koers, hun zwaartepunten en hun profilering.

Het MIKK draait om de combinatie van wetenschappelijke kennis, economische toegevoegde waarde en maatschappelijke relevantie. Het project kent vier stadia. Om te beginnen zal een zogenoemde landkaart worden samengesteld met kennis- en innovatiethema's op basis van bestaande plannen, agenda's: sleutelgebieden, innovatieprogramma's van departementen, universitaire sectorplannen, Pieken in de Delta, TNO/NWO-thema's, en maatschappelijke innovatieagenda's.

De tweede stap is het identificeren van de samenhang en overlap tussen de thema's. In het derde stadium zullen per thema fact sheets met informatie worden opgesteld over de economische en wetenschappelijke prestaties en potenties en over de maatschappelijke opgaven waaraan ze een bijdrage leveren. In de vierde en laatste fase moet duidelijk worden welke sterke kennis- en innovatiethema's kunnen bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Fase 1 en 2 lopen tot eind dit jaar. SenterNovem inventariseert, samen met NWO en TNO, de thema's waarvoor

vervolg op pagina 2

**Dé nieuwsbrief
over onderzoek
ontwikkeling
en innovatie
in Nederland**

Zo'n innovatiemotor is de bank niet meer

Het versterken van de financiële sector als drijvende kracht van innovatie is een onderschatte opgave. Tot nu toe werd aangenomen dat de banken en venture capital verschafters een goed geoliede innovatiemachine in stand houden. Het tegendeel is waar.

Leningen van banken zijn niet per se een goede bron voor het financieren van innovatieve investeringen, zeker niet voor nieuwe bedrijven. Dit geldt eens te meer als er een gebrek aan concurrentie is in de banksector. Banken zijn te ongeduldig; ze willen binnen een paar jaar de resultaten van hun investeringen zien.

Private investeerders daarentegen willen delen in de potentiële opbrengsten van innovatie. Zij zijn daarom meer geneigd risico's te nemen dan banken. Ze fungeren vaak als geduldige investeerders die over een langere termijn denken en een nauwe relatie onderhouden met het management van de bedrijven waarin ze investeren. De toegevoegde waarde van de expertise van de private investeerders blijkt vooral bij investeringen in kleine bedrijven.

Dit zijn enkele conclusies uit een studie van Rens van Tilburg, beleidsmedewerker bij de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid. Zijn publicatie 'Finance for Innovation' verscheen onlangs als achtergrondstudie van de AWT. De studie speelt een rol bij het nog te publiceren advies over de rol van de financiële sector voor innovatieve snelgroeiende bedrijven in Nederland.

Het financiële veld wordt meer en meer gezien als een van de belangrijkste onderdelen van het innovatiesysteem waarin bedrijven opereren. Het is een veld waarin allerlei fricties leiden tot hogere kapitaalkosten of zelfs tot een totaal gebrek aan investeringsmiddelen. Dit geldt eens te meer voor investeringen in innovatie, door het onvoorspelbare karakter, de dynamische omgeving en de lange tijd die het duurt voordat investeringen renderen.

Volgens Van Tilburg was de hoge concentratie van de Nederlandse bankensector al vòòr de fusie van ABN-Amro en Fortis een probleem voor het innovatieve MKB. Bovendien durven beursgenoteerde bedrijven steeds minder in innovatie te investeren uit angst voor de kortzichtige aandeelhouders. Verder blijft het Nederlandse aanbod van risicokapi-

taal al jaren achter bij de wereldtop.

Dit alles vormt een mogelijke verklaring waarom innovatie in ons land achterblijft bij andere geïndustrialiseerde landen. Een reden temeer, aldus Van Tilburg, om apart aandacht te schenken aan een innovatieagenda voor de financiële sector. De Nederlandse overheid kan het innovatieve vermogen versterken door een specifiek beleid voor de financiële sector op te zetten.

Volgens van Tilburg zou de overheid de financiële componenten van het innovatiesysteem op vier manieren kunnen verbeteren. De overheid zou de druk op de korte-termijn financiële prestaties van beursgenoteerde bedrijven kunnen verminderen door niet-financiële bedrijfsinformatie beter beschikbaar te maken, door de lange-termijn prestaties van bestuurders en vermogensbeheerders te belonen en door lange-termijn aandeelhouders te belonen. De overheid zou daarnaast concurrentie in het bankwezen moeten bevorderen, bijvoorbeeld door meer nieuwe banken toe te laten. De overheid zou verder kunnen optreden als co-financier voor risicodragend kapitaal voor jonge bedrijven, en het algemene klimaat voor risicodragend kapitaal kunnen verbeteren. Tot slot zou de overheid 'geduldig' privaat kapitaal moeten aanmoedigen tot investeren, zoals in familiebedrijven en coöperaties.

Overigens experimenteert de Nederlandse overheid zeer voorzichtig met het beschikbaar stellen van risicodragend kapitaal, in het Life Sciences & Health programma (LSH). In de life sciences sector is het voor jonge bedrijven zeer moeilijk om de 'death valley' te overleven, de dure eerste klinische fase nadat het 'proof of principle' is geleverd. Hoewel in LSH nog geen risicodragende investeringen zijn gedaan, bieden de financiële instrumenten wel die mogelijkheid. Nederland scoort nog zeer laag op dit punt. De overheid neemt gemiddeld 2 procent van het totaal geïnvesteerde risicodragend kapitaal voor zijn rekening. Vergelijken met gemiddeld 8 procent in de EU. Volgens Van Tilburg biedt de huidige financiële crisis de mogelijkheid om een financiële innovatieagenda een zet te geven; er vinden juist nu veel fundamentele veranderingen plaats en de overheid heeft veel financiële instituten in eigendom.

vervolg van pagina 1

Nederland nu heeft gekozen. De landkaart zal deze maand in een aantal expertsessies aan deskundigen en stakeholders worden voorgelegd in samenwerking met Berenschot. In eerste instantie gaan de deelnemers op zoek naar witte vlekken, thema's die ontbreken, maar die mogelijk in opkomst zijn. Daarna staan de maatschappelijke opgaven centraal. Het idee is dat bedrijven, kennistellingen en de overheid de thema's verbinden met maatschappelijke opgaven. Het MIKK is een project waaraan tien departementen meedoen. De verantwoordelijkheid ligt bij de Interdepartemen-

tale Programmadirectie Kennis en Innovatie die onder leiding staat van Jeroen Bartelse. Het moet een kompas worden voor toekomstige kabinetten, bijvoorbeeld voor nieuwe FES-rondes. Het is een uitwerking van de lange-termijn strategie Nederland Ondernemend Innovatieland, waar een brede visie wordt neergezet op hoe Nederland er in 2030 uit zou moeten zien, gegeven een aantal trends en maatschappelijke uitdagingen. Het MIKK wordt ook aangekondigd in de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer 'Naar een robuuste kenniseconomie'.